

IMPRESSIE: PLENAIR GEDEELTE NAJAARSBIJENKOMST

5 december 2013, het Spant te Bussum

Op 5 december 2013 houdt het Bouwstenenplatform een zeer geslaagde Najaarsbijeenkomst. Buiten stormt het, maar binnen is het goed toeven.

Dagvoorzitter Marcoen Hopstaken bijt de spits af met tegeltjeswijsheid. De spreuk 'Van het concert des levens, krijgt niemand een program', lijkt nog wel te kloppen. Maar met andere spreuken komen we niet vooruit. 'Wie A zegt, moet B zeggen', leidt altijd tot voorzichtigheid. En 'Je weet wat je hebt, niet wat je krijgt' is een echte innovatiekiller. Juist in deze tijd moeten we elkaar bevragen en doorvragen, tevredenheid leidt eerder tot luiheid dan tot actie. 'Met zuinigheid en vlijt bouwt men huizen als kastelen' is gewoon niet waar.

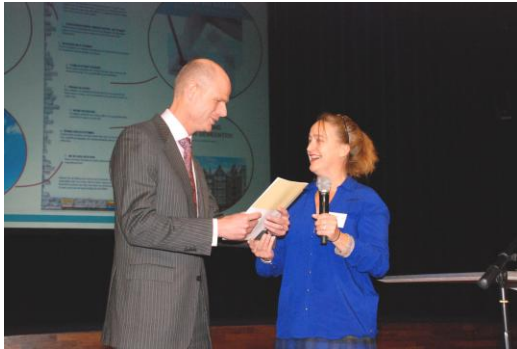
Aan de hand van de tegels roept Marcoen ons op om los te laten wat we geleerd hebben en opnieuw te durven kijken. Hij geeft ons vast drie nieuwe tegels mee.

- Zeg gerust A, B komt wel (of niet); laten we niet denken dat alles maar één kant op gaat
- Fouten maken mag
- Na stap 1, komt stap 1

Hard gewerkt

Daarna overhandigt Ingrid de Moel namens alle partners van Bouwstenen vier boekjes aan Minister Stef Blok. Veel van hetgeen in 2013 in Bouwstenenverband is voortgebracht staat op de site en is niet direct zichtbaar; zoals makelpunten of de resultaten rond bewonersbeheer/wijkondernemingen. Maar dit jaar hebben we ook vier tastbare resultaten in de vorm van boekjes die breed onder de achterban verspreid gaan worden, namelijk een boekje over voorzieningenplanning, over samenwerking en huisvestingsconcepten

voor kinderopvang en onderwijs, over waardesturing en over intergemeentelijke samenwerking.

BLOK: 'IK BEN DE GROOTSTE VEROORZAKER VAN LEEGSTAND'

Met beide benen op de grond

Minister Blok herinnert zich Spant nog van Stuif Es In. We zaten toen nog aan de zwart-wit beeldbuis gekluisterd. Daarna kwam de welvaart op een golf van te ruime kredietverlening en nu komen we weer met beide benen op de grond, terug in het Spant.

Blok bekend voor een volle zaal dat hijzelf waarschijnlijk de grootste veroorzaker van leegstand is. Door de krimpende overheid komen een groot aantal gebouwen leeg. We zoeken naar andere bestemmingen voor bestaande objecten. Zo zal de gevangenis in Rotterdam een woonbestemming krijgen en maken we kantoorgebouwen geschikt voor appartementen en voorzieningen rond studentenhuisvesting. Tijdelijke huisvesting voor arbeidsmigranten en gescheiden mensen is ook een goede optie.

Vooruit met de geit

Dan komen Annemarie Jorritsma - VNG en sinds kort president van de Europese VNG, Marc Calon - Aedes vereniging van woningcorporaties, Rinda den Besten - PO-raad en Aly van Beek - MOgroep met hun punten voor de agenda van volgend jaar. Dat gebeurt in stevige taal. Uit het gesprek komen een aantal zaken naar voren waarover de voorzitters het eens lijken te zijn:

- **Agenderen:** Maatschappelijk vastgoed is een belangrijk maatschappelijk onderwerp, maar tegelijkertijd ook onderbelicht. Jorritsma: "De waarde van maatschappelijk vastgoed wordt vaak beoordeeld op haar maatschappelijke functie, maar we moeten ook meer naar de financiële waarde kijken." Calon: "Er is nog te weinig kennis over de waarde van het eigen bezit. Is het in de toekomst allemaal nog betaalbaar?" Via het vastgoed en het geld komen ook andere discussies over de inhoud en de verdeling van middelen op tafel. In de komende jaren waarin de transities hun beslag krijgen, zullen gesprekken gevoerd gaan worden over overgangssituaties van oud gebruik naar een nieuwe invulling. Het is beter om het punt van het gebruik van de gebouwen er aan de voorkant al bij te betrekken. Ook Van Beek pleit ervoor het vastgoed eerder bij de discussies te betrekken.

CALON: 'IS MAATSCHAPPELIJK VASTGOED IN DE TOEKOMST NOG BETAALBAAR?'

- **Differentiëren:** Calon pleit voor meer differentiatie; "We moeten niet proberen alles overal hetzelfde te laten zijn. Nederland heeft gebieden met een verschillende dynamiek als het gaat om krimp en groei." Den Besten: "Werden in de Randstedelijke gebieden nog zo'n 70 nieuwe scholen gebouwd, in de

noordelijke provincies is sprake van leegloop in de onderwijshuisvesting.” Calon: “Vraagstukken van krimp en groei spelen op lokaal niveau en zijn heel verschillend. Op plekken waar het goed gaat kun je marktpartijen vinden om mee te doen. In krimpgebieden vind je geen marktwerking en vervullen woningcorporaties hun maatschappelijke opgaven.”

- **Durf te ontkokeren:** De sectorale indeling werkt belemmerend voor een integrale aanpak. We moeten in beeld brengen waar wetten knellen, maar ook waar het wel kan. Den Besten: “Wil je iets integraals neerzetten, dan kan dat soms alleen door wetten te overtreden. Laat zien waar dat nodig is en hoe het wel kan. Durf fouten te maken en je nek uit te steken.” Calon: “Je moet dan ook niet bang zijn voor de wet, hier is veel zelfvertrouwen voor nodig. En lef. Dat biedt mogelijkheden om de regels te kunnen bijstellen op basis van business cases.”

DE SECTORALE INDELING WERKT BELEMMEREND VOOR EEN INTEGRALE AANPAK

- **Stelselwijziging:** Het stelsel voor onderwijshuisvesting lijkt failliet. Jorritsma: “Wanneer je bijvoorbeeld het buitenonderhoud voor scholen decentraliseert, dan is er in eerste instantie misschien meer mogelijk. En daarna? Als scholen dan nog vragen om geld, dan kunnen gemeenten niet veel meer betekenen. Of willen we het stelsel veranderen op een manier waarbij gemeenten minder verantwoordelijk worden en hun regie kunnen nemen?” Ook scholen zijn erg ongelukkig hoe het nu is geregeld. “Daar zijn we het over eens”, benadrukt Den Besten. “Er is behoefte aan een nieuw stelsel. Wordt het niet weer eens tijd voor een nieuw Schevenings

Beraad? Het was dan wel 20 jaar geleden maar het heeft gewerkt.”

Oud en kwetsbaar

Paul Schnabel, voormalig directeur Sociaal Cultureel Planbureau, neemt ons mee aan de hand van cijfers en overzichten. Eigenlijk is de mens gemaakt om 40-50 jaar te worden. Ook in de 17^e eeuw konden mensen 100 jaar worden, alleen was de kans hierop kleiner dan vandaag de dag. In een latere periode, rond 1850, had ‘sterfte’ als begrip vooral betrekking op jongeren. Deze kwetsbaarheid is in onze tijd verschoven van jong naar oud. De levensverwachting is gestegen mede dankzij factoren als het terugdringen van zuigelingen/kindersterfte, kraamvrouwensterfte, hart- en vaatziekten en een verbeterde hygiëne en welvaart. Vanuit dit perspectief hebben we geen programma voor het concert des levens bij ouderdom. We kunnen er nog niet goed mee omgaan en hebben nog geen goed antwoord op de grote hoeveelheid ouderen in de toekomst. Denk aan de pensioenen.

Ouder worden heeft een algemeen kenmerk: onze gewrichten slijten. Zoiets heeft gevolgen voor de keuze van de woning en het gebruik van hulpmiddelen, denk aan gelijkvloers wonen met een rollator. Gezondheidszorg is ouderenzorg, het grootste deel van de zorgkosten zit in ziekenhuizen, ouderenzorg en geneesmiddelen. Het gaat in Nederland om een kleiner aandeel van

de bevolking met een groter aandeel in de zorg en gezondheid. Wie moeten er dan voor ouderen zorgen? Een vergelijking in Europa over 'zorg door familie' laat zien dat in de mediterrane landen de hoogste betrokkenheid door familie wordt geboden (tot wel 90%), met aan de andere kant van het spectrum de zuid-Scandinavische landen met Nederland (tot 15%). Mensen worden steeds meer zelf verantwoordelijk en ook hun omgeving kan helpen om uit de georganiseerde zorgsfeer te blijven. Ouderdom en armoede zijn uit elkaar gegaan: armoede komt nu het minst voor bij 65+.

**SCHNABEL:
'KWETSBAARHEID
IS VERSCHOVEN
VAN JONG NAAR OUD'**

Sneller dan het licht

Maurice de Hond, sociaal geograaf, biecht op dat hij naast AOW ook kinderbijslag krijgt. En ook dat hij wat we nu zien al eerder heeft voorspeld. De weerslag van de technologie vind je terug in de wijze waarop onze steden zijn gebouwd. De industriële revolutie heeft 150 jaar geduurd, de digitale revolutie is nu zo'n 33 jaar bezig. Internetgebruik en Google hebben een enorme groei doorgemaakt. Gevolg: een groter deel van de activiteiten uit de fysieke ruimte zijn naar de virtuele ruimte verplaatst, waarbij het gebruik van de computer als kantoor voldoende is. Het onderscheid met de fysieke wereld blijft, denk bijvoorbeeld aan uitgaansgelegenheden. Het nieuwe fysieke kantoor onderscheidt zich door andere toevoegingen in de ruimte dan die we gewend zijn. Ook voorzieningen worden anders. Kinderen groeien op in een digitale wereld en gaan naar school om te zien hoe het vroeger was.

Deze crisis is volgens De Hond dan ook meer dan een economische crisis die straks weer voorbij gaat. Het wordt nooit meer zoals het vroeger was.

**DE HOND:
'HET WORDT NOOIT
MEER ZOALS HET
VROEGER WAS'**

De toekomst ligt in de *toegevoegde realiteit* (in het Engels: *augmented reality*). Dat is een live, direct of indirect, beeld van de werkelijkheid waaraan elementen worden toegevoegd door een computer. Deze soms met behulp van QR-code toegevoegde elementen bevatten veelal sensordata of extra informatie over de omgeving. Ter illustratie wordt in een filmpje toegelicht waar de menging tussen de digitale en fysieke wereld over 10 jaar toe kan leiden. Suggestie voor een nieuw tegeltje: als er veel verandert dan zijn er veel kansen.

**Tekst: Anneke Hazelebach en Ingrid de Moel
Foto's: Piet Scheerhoorn**